

Preporuka Odbora ministara /Rec(2013)1

državama članicama o ravnopravnosti spolova i medijima¹

(Usvojio Odbor ministara 10. srpnja 2013. na 1176. sastanku zamjenika ministara)

Ravnopravnost spolova neophodan je uvjet za potpuno uživanje ljudskih prava. Uživanje prava prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima (ETS br.5) te u njezinim protokolima zajamčeno je bez diskriminacije, uključujući diskriminaciju na osnovi spola. Ovaj je uvjet naglašen Protokolom br. 12 Konvencije (ETS br. 177), koji jamči uživanje svih zakonski priznatih prava bez diskriminacije.

Stvarna demokracija zahtijeva ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca u društvu. Demokracija i ravnopravnost spolova ovise jedno o drugom te se međusobno podupiru. Zastupljenost žena i muškaraca, uz poštovanje njihovih jednakih prava i mogućnosti, ključan je uvjet za demokratsko vladanje i donošenje utemeljenih odluka. Ravnopravnost spolova označava jednaku vidljivost, osnaživanje, odgovornost te zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog života, uključujući medije. Postizanje ravnopravnosti spolova preduvjet je za postizanje socijalne pravde, što nije samo u interesu žena, već i društva kao cjeline. Tijekom posljednjih desetljeća Vijeće Europe pridaje veliku važnost ovim pitanjima, što je, *inter alia*, vidljivo iz Deklaracije o ravnopravnosti žena i muškaraca, koju je Odbor ministara donio 1988. godine, te Deklaracije o postizanju stvarne ravnopravnosti spolova, koju je isto tijelo donijelo 2009. godine.

Sloboda medija (uključujući slobodu uređivanja) i ravnopravnost spolova suštinski su međusobno povezane. Ravnopravnost spolova sastavni je dio ljudskih prava. Sloboda izražavanja, kao temeljno pravo, ide pod ruku s ravnopravnošću spolova. Nadalje, pomoću slobode izražavanja može se unaprijediti ravnopravnost spolova.

Medijski pluralizam i raznolikost medijskih sadržaja sadrže dimenziju koja se tiče ravnopravnosti spolova. Preporuka Odbora ministara Rec(2007)2 o medijskom pluralizmu i raznolikosti medijskih sadržaja potvrđuje da su pluralizam i raznolikost bitni za

funkcioniranje demokratskog društva, poticanje javnih rasprava, politički pluralizam i svijest o različitim stavovima različitih društvenih skupina. Mediji imaju središnju ulogu u oblikovanju društvenih percepcija, ideja, stavova i ponašanja. Trebali bi odražavati stvarni život različitih žena i muškaraca.

Mediji mogu ograničiti ili pospješiti strukturne promjene koje vode do ravnopravnosti spolova. Neravnopravnost u društvu preslikava se u medije, što je vidljivo iz podzastupljenosti žena u vlasništvu nad medijima, stvaranju informacija i novinarstvu, u redakcijama i menadžerskim pozicijama. Neravnopravnost je još očitija u smislu slabe vidljivosti žena u medijskim sadržajima s obzirom na kvalitetu i kvantitetu, rijetko angažiranje žena kao stručnjaka te relativna odsutnost ženskih stajališta i mišljenja u medijima. Izvještavanje medija o političkim događajima i izbornim kampanjama osobito je znakovito u tom smislu, kao i ustrajnost seksističkih stereotipa i nedostatak protu-stereotipa. Nadalje, žene kao stručnjakinje u medijima često nailaze na nejednakost u plaćama, "stakleni strop" i loše uvjete rada.

Mediji u modernim društvima imaju izniman potencijal za društvene promjene. Mogućnosti medija da promiču i štite temeljna prava i slobode žena te da pridonose njihovom unapređenju prepoznate su na Četvrtoj svjetskoj konferenciji UN-a o ženama (Peking, 1995.). Deset godina kasnije Komisija UN-a o statusu žena priznala je da ciljevi dogovoreni na konferenciji nisu u potpunosti postignuti. Kako bi se olakšala provedba tih ciljeva, UNESCO je u prosincu 2012. objavio korisne "rodno osjetljive pokazatelje za medije" ("Gender-Sensitive Indicators for Media" - GSIM).

Javni medijski servisi trebali bi imati čelnu poziciju u modernom medijskom sustavu te služiti svim zajednicama u društvu. Treba posvetiti osobitu pažnju ravnopravnosti spolova u smislu sudjelovanja i pristupa javnim medijskim servisima, kao i sadržaja i načina na koji se s ravnopravnošću postupa i kako je se predstavlja. Javni medijski servisi su, ili bi trebali biti, referentna točka za društvenu koheziju i integraciju svih pojedinaca, te imaju važnu ulogu u

promicanju ravnopravnosti spolova unutar medija i kroz medije. Postoji i znatan potencijal medija u zajednici za promicanje otvorenog i izravnog dijaloga između svih društvenih skupina, uključujući takvo djelovanje preko digitalnih platformi (vidi Preporuku CM/Rec(2007)3 o odgovornosti javnih medijskih servisa u informacijskom društvu, Deklaraciju Odbora ministara o ulozi medija u zajednici u promicanju društvene kohezije i međukulturnog dijaloga, usvojenu 11. veljače 2009. te Preporuku CM/Rec(2012)1 o upravljanju javnim medijskim servisima, usvojenu 15. veljače 2012.).

Mjere za djelotvornu provedbu standarda mogu doprinijeti ravnopravnosti spolova i služiti za borbu protiv neravnopravnosti. U Preporuci CM/Rec(2007)17 o standardima i mehanizmima ravnopravnosti spolova Odbor ministara naglasio je da bi države članice trebale poticati djelotvorne mjere kako bi osigurale da se ravnopravnost spolova, kao načelo ljudskih prava, poštuje u medijima, u skladu s društvenom odgovornošću koja dolazi uz moć koju mediji posjeduju u modernom društvu. U Deklaraciji o postizanju stvarne ravnopravnosti spolova iz 2009., Odbor ministara zahtijeva uvođenje mjera koje bi potaknule medijske stručnjake, kao i komunikacijski sektor općenito, na prikazivanje žena i muškaraca bez korištenja stereotipa. Gledište ravnopravnosti spolova naglašava se u mnogim instrumentima Vijeća Europe te je posebno istaknuto s obzirom na suvremeno medijsko okruženje u Preporuci CM/Rec(2011)7 o novom shvaćanju medija.

Glede navedenog, te prepoznajući potrebu za gledištem ravnopravnosti spolova prilikom provedbe njezinih ustanovljenih standarda u području medija, Odbor ministara, pod uvjetima iz članka 15.b Statuta Vijeća Europe, preporuča da vlade država članica:

1. usvoje odgovarajuće politike u skladu s priloženim smjernicama koje bi mogle stvoriti prikladne uvjete pod kojima mediji mogu promicati ravnopravnost spolova kao temeljno načelo svojih aktivnosti i institucionalne organizacije u novom višedimenzionalnom medijskom okruženju;

2. širiti ovu preporuku i njezine smjernice te širiti svijest među bitnim dionicima i medijima o središnjoj ulozi ravnopravnosti spolova za demokraciju i potpuno uživanje ljudskih prava;
3. skrenuti pozornost medijskog sektora, novinara i drugih činioca te njihovih organizacija, kao i zakonodavnih tijela za medije i nove komunikacijske i informacijske servise na preporuku, u svrhu pripreme ili revizije regulatornih i samoregulatornih strategija i kodeksa ponašanja u skladu s dolje navedenim smjernicama.

Dodatak Preporuci CM/Rec(2013)1

Smjernice

A. Države članice

1. Osim ako već nije na snazi, države članice trebale bi usvojiti prikladan zakonski okvir čija je namjena osigurati poštovanje načela ljudskog dostojanstva i zabrane diskriminacije na osnovi spola, kao i poticanja na mržnju i svih oblika nasilja u medijima koji su rodno uvjetovani.
2. Države članice trebale bi osobito brinuti da regulatori medija poštuju načela ravnopravnosti spolova u praksi i donošenju odluka, koristeći prikladna sredstva.
3. Države članice trebale bi podržavati inicijative za širenje svijesti i kampanje za borbu protiv rodnih stereotipa u medijima.

B. Medijske organizacije

4. Trebalo bi poticati medijske organizacije da usvoje samoregulatorne mjere, interne kodekse ponašanja/etičke kodekse i kodekse unutarnjeg nadzora, te razviti standarde medijskog izvještavanja kojim se promiče ravnopravnost spolova, u svrhu unapređivanja postojeće unutarnje politike i uvjeta rada čiji je cilj:
 - jednak pristup i zastupljenost žena i muškaraca u radu u medijima, uključujući područja u kojima žene nisu dovoljno zastupljene;

- uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca na menadžerskim pozicijama, u tijelima koja imaju savjetodavnu ili regulatornu ulogu ili su zadužena za unutarnji nadzor, te općenito u postupcima odlučivanja;

- nestereotipno prikazivanje, uloga i vidljivost žena i muškaraca, izbjegavanje seksističkog oglašavanja, jezika i sadržaja koji bi mogli dovesti do diskriminacije na osnovi spola, poticanja mržnje i rodno uvjetovanog nasilja.

C. Mjere za provedbu

5. Treba uzeti u obzir sljedeće mehanizme za provedbu strategija i politika za postizanje ciljeva vezanih uz ravnopravnost spolova u medijima:

Pregled i procjena politike i zakonodavstva vezanih uz ravnopravnost spolova

i. Redovito ispitivati i ažurirati zakonodavni okvir o medijima s gledišta ravnopravnosti spolova.

ii. Ovlastiti medijske regulatore te tražiti od javnih medijskih servisa da u svoja godišnja izvješća uključe procjenu provedbe politike ravnopravnosti spolova u medijima.

Usvajanje i provedba nacionalnih pokazatelja za ravnopravnost spolova u medijima

iii. Raspravljati s bitnim dionicima o mogućnosti za nacionalne indikatore temeljene na međunarodnim standardima i dobrim praksama te o njihovom usvajanju; održavanje javnih rasprava o spomenutoj temi.

iv. Provoditi redovito praćenje i vrednovanje situacije ravnopravnosti spolova u medijima na nacionalnoj razini, koristeći usvojene pokazatelje.

v. Redovito ažurirati pokazatelje ravnopravnosti spolova.

Pružanje informacija i promicanje dobrih praksi

vi. Poticati medije da javnosti pružaju informacije na jasan način (primjerice, preko interneta) o žalbenim postupcima vezanim uz medijski sadržaj za koji smatraju da je protivan načelima ravnopravnosti spolova.

vii. Podržavati i promicati dobre prakse kroz razvoj mreža i partnerstava između različitih vrsta medija kako bi se unaprijedila ravnopravnost spolova u različitim područjima aktivnosti u suvremenom medijskom okruženju.

Kanali odgovornosti

viii. Poticati nevladine organizacije, medijska udruženja, pojedince i druge bitne dionike da dosljedno brane ravnopravnost spolova upozoravajući samoregulatorna tijela ili druga specijalizirana tijela na probleme (primjerice, vijeća za tisak, etička povjerenstva, vijeća za oglašavanje, povjerenstva za borbu protiv diskriminacije).

ix. Poticati ažuriranje postojećih mehanizama odgovornosti medija i njihove učinkovite uporabe u slučajevima povrede ravnopravnosti spolova u medijima.

x. Poticati uspostavljanje novih mehanizama odgovornosti medija i građana, primjerice, foruma za javne rasprave te platformi na internetu i izvan njega, i tako omogućiti razmjenu mišljenja između građana.

Istraživanja i objave

xi. Promicati aktivno istraživanje problema ravnopravnosti spolova i medija, osobito s obzirom na pristup medijima, zastupljenost, sudjelovanje (kvantitativni i kvalitativni profil) te uvjete rada u medijima; istraživanja koja nisu usmjerena samo na žene, već i na vezu između spolova; redovito objavljivati rezultate takvih projekata.

xii. Promicati aktivno istraživanje s gledišta ravnopravnosti spolova vezano uz medijsko izvještavanje o određenim područjima od posebnog interesa u pluralističkoj demokraciji, poput izvještavanja o politici i medijskom pokrivanju izbornih kampanji i objavljivanja rezultata; organizirati rasprave u svrhu unapređenja politika i zakonodavstva.

xiii. Promicati istraživanje utjecaja medija na oblikovanje vrijednosti, stavova, potreba i interesa žena i muškaraca.

Medijska pismenost i aktivno građanstvo

xiv. Promicati rodno osjetljivu medijsku pismenost kod mlade generacije, pripremiti mlade ljude da odgovorno pristupaju različitim oblicima medijskih sadržaja te im omogućiti da usvoje kritički način razmišljanja o medijskim prikazima spolova te dešifriraju seksističke stereotipe; unaprijediti gledište ravnopravnosti spolova u programima medijske pismenosti za mlade ljude različite dobi kao čimbenika za široku naobrazbu o ljudskim pravima i aktivno uključivanje u demokratske procese.

xv. Razvijati određene alate za širenje svijesti kroz medije i o medijima za odrasle, uključujući roditelje i učitelje, koji će poslužiti kao važni čimbenici za razvoj obrazovanja o ravnopravnosti spolova i aktivno građanstvo u informacijskom društvu.

xvi. Širiti svijest te jačati kapacitete medijskih stručnjaka i studenata nudeći redovite obrazovne i strukovne programe obuke koji su usmjereni na stjecanje opširnog znanja o ravnopravnosti spolova i njezinoj ključnoj ulozi u demokratskom društvu.

Referentni instrumenti

Odbor ministara Vijeća Europe

Preporuka Rec(84)17 o ravnopravnosti između žena i muškaraca u medijima

Preporuka Rec(90)4 o uklanjanju seksizama iz jezika

Preporuka Rec(98)14 o uvođenju načela ravnopravnosti spolova

Preporuka CM/Rec(2003.)3 o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju

Preporuka CM/Rec(2007.)2 o pluralizmu medija i raznolikosti medijskih sadržaja

Preporuka CM/Rec(2007.)3 o odgovornosti javnih medijskih servisa u informacijskom društvu

Preporuka CM/Rec(2007.)11o promicanju slobode izražavanja i informacija u okruženju novih informacija i komunikacija

Preporuka CM/Rec(2007.)13 o rodno osviještenoj politici u obrazovanju

Preporuka CM/Rec(2007.)16 o mjerama za promicanje vrijednosti interneta kao javne usluge

Preporuka CM/Rec(2007.)17 o standardima i mehanizmima ravnopravnosti spolova

Deklaracija Odbora ministara o ulozi medija u zajednici u promicanju društvene kohezije i međukulturnog dijaloga, usvojena 11. veljače 2009.

Preporuka CM/Rec(2011.)7 o novom shvaćanju medija

Deklaracija i Preporuka Odbora ministara CM/Rec(2012.)1 o upravljanju javnim medijskim servisima, usvojena 15. veljače 2012.

Parlamentarna skupština Vijeća Europe

Rezolucija 1557 (2007.) i Preporuka 1799 (2007.) o prikazivanju žena u oglašavanju

Preporuka 1555 (2002.) o prikazu žena u medijima

Rezolucija 1751 (2010.) i Preporuka 1931 (2010.) o suzbijanju seksističkih stereotipa u medijima

Preporuka 1899 (2010.) o povećanju zastupljenosti žena u politici kroz izborni sustav

Rezolucija 1860 (2012.) o unapređenju ženskih prava širom svijeta

1Termin "mediji" u ovoj Preporuci odnosi se na terminologiju iz Preporuke CM/Rec (2011.)7 o novom shvaćanju medija, usvojene 21. rujna 2011.